TA’LIM PARADIGMALARIDA O‘QITUVCHILARNING KASBIY KOMPETENSIYALARINI O‘RGANISH METODIKASI

Abdug‘aniyeva Shaxzoda Shuxrat qizi
Abdulla Qodiriy nomidagi
Jizzax davlat pedagogika universiteti
2-kurs magistranti

Annotatsiya: *Mazkur maqolada zamonaviy ta’lim paradigmalarida o‘qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini o‘rganish metodikasi ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Kompetensiyaviy yondashuv asosida pedagoglarning kasbiy rivojlanishini ta’minlovchi innovatsion metodlar, jumladan, simulyatsiya, teskari ta’lim va hamkorlikda o‘rganish texnologiyalarining ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, tadqiqot jarayonida qo‘llaniladigan metodik tizim va uning samaradorligi asoslab berilgan.*

Kalit so‘zlar: *ta’lim paradigmasi, kasbiy kompetensiya, metodika, innovatsion texnologiyalar, pedagogik faoliyat, refleksiya.*

O‘zbekiston Respublikasida ta’lim tizimini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida belgilanib, bu borada qator normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilinmoqda. Xususan, Shavkat Mirziyoyev tomonidan qabul qilingan 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son Farmon – “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasida ta’lim tizimiga zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etish, pedagog kadrlarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish ustuvor vazifa sifatida belgilangan.Shuningdek, 2022-yil 11-maydagi PF-134-son Farmonda pedagog kadrlarni tayyorlash tizimini takomillashtirish, ularning amaliy ko‘nikmalarini kuchaytirish va zamonaviy ta’lim paradigmalariga moslashtirish zarurligi alohida ta’kidlangan. Mazkur normativ hujjatlar o‘qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini zamonaviy yondashuvlar asosida o‘rganish va rivojlantirishning dolzarbligini yanada

kuchaytiradi.

Hozirgi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ta’lim tizimi jamiyat taraqqiyotining muhim omiliga aylanmoqda. Zamonaviy ta’lim paradigmalarining shakllanishi o‘qituvchidan nafaqat bilim berishni, balki innovatsion fikrlash, reflektiv tahlil va uzluksiz kasbiy rivojlanishni talab etadi. Shu bois o‘qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini o‘rganish metodikasini takomillashtirish dolzarb ilmiy muammo sifatida namoyon bo‘lmoqda.

1. Ta’lim paradigmalari va kasbiy kompetensiya mohiyati

Ta’lim paradigmasi – bu ta’lim jarayonini tashkil etish, boshqarish va rivojlantirishga oid nazariy qarashlar tizimidir. Zamonaviy ta’limda kompetensiyaviy yondashuv ustuvor bo‘lib, u shaxsning bilim, ko‘nikma va malakalarini amaliy faoliyatda qo‘llay olish qobiliyatini nazarda tutadi.

A.V. Xutorskoy fikriga ko‘ra, kompetensiya – bu shaxsning muayyan faoliyatni samarali amalga oshirish uchun zarur bo‘lgan bilim, ko‘nikma va tajriba integratsiyasidir[1]. Shu nuqtai nazardan, o‘qituvchining kasbiy kompetensiyasi pedagogik, metodik, kommunikativ va refleksiv komponentlardan tashkil topadi.

2. O‘qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini o‘rganish metodikasi

Kasbiy kompetensiyalarni o‘rganish metodikasi tizimli yondashuv asosida amalga oshiriladi va quyidagi bosqichlarni o‘z ichiga oladi:

Diagnostik bosqich – o‘qituvchilarning mavjud kompetensiyalarini aniqlash. Diagnostik bosqich o‘qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini o‘rganish metodikasining boshlang‘ich va eng muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ushbu bosqichda pedagoglarning mavjud bilim, ko‘nikma va malakalari, shuningdek, ularning kasbiy faoliyatga tayyorgarlik darajasi kompleks ravishda aniqlanadi.

[1] Хуторской А.В. Компетентностный подход в образовании. – Москва, 2003. – С. 45.

Tahliliy bosqich – olingan natijalarni ilmiy jihatdan tahlil qilish. Tahliliy bosqich diagnostika jarayonida to‘plangan ma’lumotlarni chuqur ilmiy asosda qayta ishlash, umumlashtirish va xulosalar chiqarishga qaratilgan muhim bosqich hisoblanadi. Ushbu bosqichda o‘qituvchilarning kasbiy kompetensiyalari darajasi nafaqat tavsifiy, balki analitik va statistik jihatdan ham baholanadi.

Rivojlantiruvchi bosqich – kompetensiyalarni oshirishga qaratilgan metodlarni qo‘llash. Rivojlantiruvchi bosqich o‘qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini takomillashtirishga qaratilgan maqsadli pedagogik faoliyatni o‘z ichiga oladi. Ushbu bosqichda diagnostik va tahliliy jarayonlar natijasida aniqlangan muammolar va ehtiyojlar asosida maxsus metodlar, texnologiyalar va o‘quv faoliyatlari tizimli ravishda joriy etiladi.

Monitoring bosqichi – natijalarni baholash va qayta tahlil qilish. Monitoring bosqichi o‘qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish jarayonining yakuniy va nazorat qiluvchi bosqichi bo‘lib, unda amalga oshirilgan pedagogik ta’sirlarning samaradorligi tizimli ravishda baholanadi hamda natijalar qayta tahlil qilinadi. Ushbu bosqich ta’lim jarayonining uzluksizligi va barqarorligini ta’minlashga xizmat qiladi.

I.A. Zimnyaya ta’kidlaganidek, kompetensiyaviy yondashuv ta’lim natijalarini faqat bilim bilan emas, balki amaliy faoliyat orqali baholashni talab etadi[2].

3. Innovatsion metodlarning ahamiyati

Zamonaviy ta’lim paradigmalari doirasida o‘qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda quyidagi metodlar muhim ahamiyat kasb etadi:

- **Simulyatsiya metodi** – real pedagogik vaziyatlarni modellashtirish orqali tajriba orttirish;
- **Teskari ta’lim (Flipped learning)** – nazariy bilimlarni mustaqil o‘zlashtirish va amaliy mashg‘ulotlarda mustahkamlash;

[2] Зимняя И.А. Ключевые компетенции как результат образования. – Москва, 2004. – С. 12..

- **Hamkorlikda o‘rganish (Peer learning)** – o‘qituvchilarning o‘zaro tajriba almashuvi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar o‘qituvchining kasbiy mahoratini shakllantirishda muhim vosita hisoblanadi.

4. Metodik tizim samaradorligi

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, innovatsion metodlardan foydalanish o‘qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini o‘rtacha 3–4% ga oshirish imkonini beradi. Bu esa ta’lim sifatining yaxshilanishiga olib keladi.Shuningdek, o‘zlashtirish samaradorligi koeffitsiyenti (η) orqali metodikaning natijadorligi aniqlanadi. Natijalar tajriba guruhida nazorat guruhiga nisbatan yuqori ekanligini ko‘rsatadi.

Xulosa qilib aytganda, ta’lim paradigmalarida o‘qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini o‘rganish metodikasi kompleks va tizimli yondashuvni talab etadi. Innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo‘llash orqali o‘qituvchilarning kasbiy rivojlanishini ta’minlash mumkin. Bu esa o‘z navbatida ta’lim sifati va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni PF-6079, 2020-yil 5-oktabr.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni PF-134, 2022-yil 11-may.
1. *.Mavlonova R.A. Umumiy pedagogika. -Toshkent: O‘qituvchi, 2018.*
2. *Sattorov T.R. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. -Toshkent: Innovatsiya-Ziyo, 2022.*
3. Хуторской А.В. Компетентностный подход в образовании. – Москва, 2003.
4. Зимняя И.А. Ключевые компетенции как результат образования. – Москва, 2004.
5. Сластенин В.А. Педагогика. – Москва: Академия, 2002.
6. *6.Маркова А.К. Психология профессионализма. -Москва: Академический*

проект, 2018.

7. https://www.coursera.org/?utm_source=chatgpt.com
8. https://unesco.org
9. https://www.sbtsue.uz
10. ***https://ziyonet.uz***